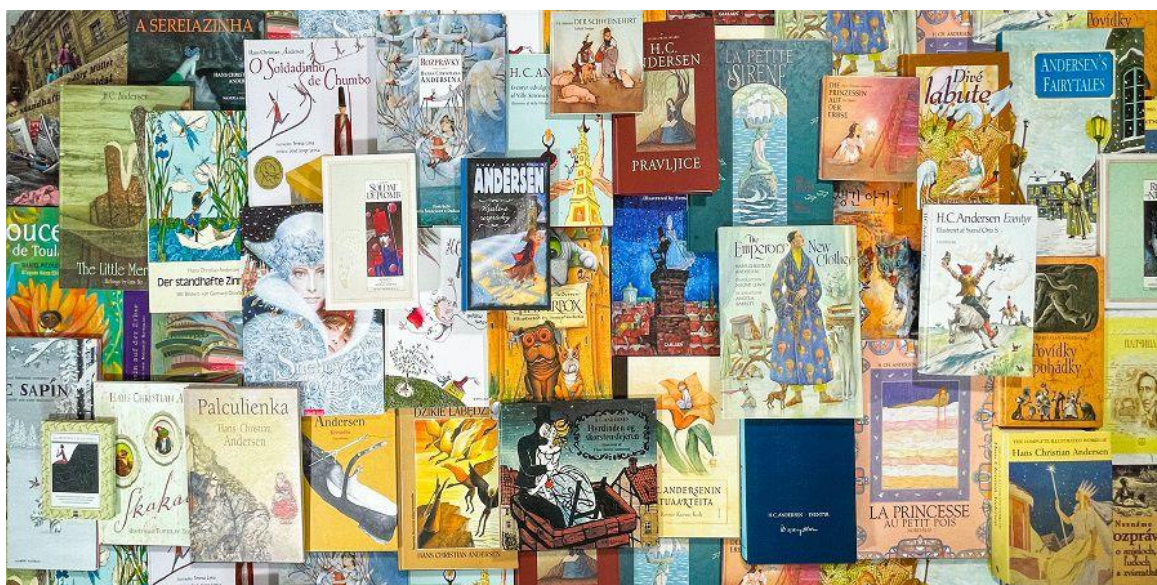

Detská kniha sa zmenila, tak ako sa zmenil svet

PR servis 17.03.2022 <https://komercespravy.pravda.sk/kultura/clanok/620141-detska-kniha-sa-zmenila-tak-ako-sa-zmenil-svet/>

Keď pred vyše tridsiatimi rokmi vznikla BIBIANA, prirodzenou súčasťou novej kultúrnej inštitúcie sa stala aj knižnica. Jej základom bola medzinárodná zbierka detských kníh z Bienále ilustrácií Bratislava, roky budovaná na pôde Slovenskej národnej galérie, pôvodného organizátora bienále. Zámerom bolo poskytnúť podklad pre štúdium, výskum a propagáciu detskej knižnej ilustrácie.

Ako sa časom rozširovali aktivity BIBIANY, tak sa rozrastali aj fondy knižnice o ďalšie zaujímavé zbierky – Najkrajšie knihy Slovenska, knihy Čestnej listiny IBBY (Medzinárodná únia pre detskú knihu), fond slovenských ilustrátorov alebo odbornú literatúru o knižnej ilustrácii a umení pre deti.

O všetkom, čo sa robí v „bibianovskej“ knižnici a čo sa pripravuje v najbližšom období sme sa porozprávali s PhDr. Hanou Ondrejčkovou, vedúcou tohto oddelenia.

Mnohí návštevníci ani netušia, že sa v BIBIANE nachádza aj knižnica. Predstavte nám ju. Čo v nej deti či rodičia nájdu? Môžu si požičať knižky alebo sú dostupné iba v čítárni?

Možno by som začala zaujímavosťou na úvod – knižnicu pred viac ako 30 rokmi oficiálne otvoril generálny riaditeľ UNESCO pán Federico Mayor pri svojej návšteve v rámci BIB 1991.

O jej výnimočnosti hovorí aj to, že dnes má knižnica viac ako 20 tisíc kníh, z ktorých väčšinu tvoria detské ilustrované knihy z celého sveta. Dajú sa tu nájsť nielen nové knihy, ale aj staré tituly vydané pred polstoročím – od Argentíny po Japonsko, od Nórska až po Južnú Afriku. Vďaka tomu sa v našich fondoch nachádza napr. 43 rôznych vydaní Alice v krajine zázrakov, 170 vydaní rozprávok bratov Grimmovcov alebo 183 titulov od Hansa Christiana Andersena. Takéto výbery dokážu poskytnúť obraz o rôznorodosti editorských, prekladateľských a ilustračných prístupov v celosvetovom meradle. Rozsahom medzinárodného pokrytia je fond jedinečný nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí.

Keďže sú naše fondy také vzácne, nie je možné ich požičiavať na domov. Knižnica BIBIANY je špeciálna knižnica určená predovšetkým pre odborníkov, redaktorov, umelcov, pedagógov a študentov, cez víkendy je otvorená aj pre deti a ich rodičov. Knihy sú k dispozícii na štúdium a prezeranie pre všetkých záujemcov v našej študovni.

Aby sa knihy dostali medzi viac ľudí, nielen obyvateľov Bratislavy, pravidelne pripravujeme tematické výstavy z našich kníh. Tieto sú prístupné najprv u nás v BIBIANE a potom putujú po iných knižniciach a kultúrnych inštitúciách po Slovensku a v zahraničí. Takéto boli výstavy Ilustrátorský Olymp (ocenené tituly na BIB 1967–2015), Európske rozprávky, interaktívny projekt Zmysel to má aj bez zmyslov (literatúra o deťoch s postihnutím) alebo posledná hravo-knižná výstava Tiché putovanie. Všetky tieto výstavy videlo veľké množstvo návštevníkov z rôznych regiónov, navyše v podobe obohatenej o obrazy a interaktívno-hravé prvky. Pre deti je to jedinečná možnosť chytiť do ruky knihu v japončine, perzštine, afrikáncine či estónčine a vidieť, čo čítajú ich vrstovníci na opačnej strane zemegule.

Vaše oddelenie má v svojom portfóliu nielen knižnicu, ale aj dokumentáciu. Povedzte, čo všetko v tomto smere robíte?

Snažíme sa robiť kompletnú dokumentáciu aktivít BIBIANY, teda zhromažďujeme všetko o výstavách konaných v našich priestoroch aj mimo, o bienále ilustrácií, animačnom festivale, knižných súťažiach, programoch, dielňach, divadelných predstaveniach. Všetky súvisiace dokumenty ako scenáre, plagáty, fotografie, filmy, ohlasy v médiách a podobne archivujeme v pôvodnej aj elektronickej podobe. V rámci digitalizačného projektu spracovávame elektronický archív inštitúcie v celej retrospektíve. Takže ktokoľvek si môže vyhľadať ľubovoľné podujatie z histórie BIBIANY a nájsť si k nemu popis, údaje o autoroch, mieste konania, pozrieť si k tomu plagát, článok v novinách alebo video.

Aké projekty či aktivity boli v poslednom období z Vášho pohľadu úspešné?

Veľkým potešením pre nás bola príprava poslednej výstavy Tiché putovanie. Nádherný rozmanitý fantazijný svet „tichých kníh“, v ktorých je príbeh prerozprávajú cez ilustrácie, bez použitia slov, ponúka nekonečné možnosti interpretácie. Čitateľ „číta“ obrázky, vníma atmosféru, mimiku, gestá, drobné detaily a farby. Videné vníma a porovnáva so svojimi skúsenosťami, zapája svoju predstavivosť a vytvára si vlastnú verziu príbehu, zakaždým inú a jedinečnú. Tiché knihy sú azda najvyššou formou autorskej knihy, akési „crème de la crème“ vo svete knižnej ilustrácie. Vďaka medzinárodnému fondu kníh BIB a IBBY sme mohli na výstave predstaviť 130 kníh od autorov z celého sveta. Teraz výstava putuje po ďalších miestach na Slovensku, čomu sa veľmi tešíme.

Pozrime sa teraz na to, čo všetko Vaše oddelenie pripravuje v najbližšom období...

Koncom jari plánujeme spustiť audio projekt Európske rozprávky. Na online platformách, prostredníctvom sociálnych sietí BIBIANY, ale aj v spolupráci s Rádiom Devín a Rádiom Slovensko na rozhlasových vlnách, si budú môcť deti poslucháči vypočuť ľudové rozprávky z krajín Európskej únie. Možno ich prekvapí, koľko podobných motívov a postáv sa opakuje v rozprávkach naprieč „starým“ kontinentom. Presvedčia sa, že Dvanásť mesiačikov je typická rozprávka aj v Grécku, že príbeh o soli, ktorú si najmladšia kráľovská dcéra cení nadovšetko, existuje aj v maďarskej verzii a že rozprávky o zlatých vtáčkoch ohnivákoch, o siedmych havranoch a drobných synčekoch do dlane ako Janko Polienko poznajú aj iné európske národy, len v rôznych podobách a variáciách.

Ak rozprávky zaujmú, deti a ich rodičia sa k nim budú môcť kedykoľvek vrátiť alebo si ich nájsť aj s množstvom ďalších rozprávkových kníh v našej knižnici, odkiaľ sme príbehy vybrali, spracovali, upravili a potom ich šikovní mladí herci nahovorili.

Keďže sa o detské knihy v BIBIANE „staráte“ už 30 rokov, povedzte, ako sa zmenila detská kniha z vášho pohľadu. Čo súčasné deti oslovuje najviac?

Detská kniha sa iste zmenila, tak ako sa zmenil svet. Pribudli nové témy, ako sú inakosť, šikana, prisťahovalci, ekológia, smelšie sa hovorí o smrti, strachu, násilí. Veľmi sa rozrástla skupina fantasy románov a komiksov, vydávajú sa krásne ilustrované a veľmi zaujímavé náučné knihy o prírode. Ale na druhej strane, deti stále rovnako radi čítajú klasické rozprávky, príbehy o vrstovníkoch, dobrodružné romány, tak ako v mojom detstve.

Zmenila sa určite kvantita vydávaných kníh. Kedysi jediné vydavateľstvo Mladé letá si strážilo vysokú kvalitu – obsahovú aj vizuálnu, dnes na kúpyčtivého rodiča čaká v kníhkupectve obrovská záľaha knižnej produkcie rôznorodej kvality. Tiež tu nastáva aj iný

problém – nadprodukcia kníh v slovenčine si nevie nájsť dostatok čitateľov kvôli jazykovým limitom a samozrejme najmä kvôli klesajúcim čitateľským návykom. Keď deti nevidia svojich rodičov si doma čítať, ťažko od nich očakávať, že to budú robiť sami. Všimli ste si ako dnes architekti navrhujú obývačku? Nie je tam knižnica, len jedna-dve poličky na pár kníh.

Zaujala vás v poslednom období nejaká detská kniha a povedali ste si, že toto tu ešte nebolo?

Na každom Bienále ilustrácií je niekoľko kníh, ktoré vyčnievajú vysoko nad bežný priemer. Zväčša sú to autorské knihy, ktoré si autor vymyslí, napíše, ilustruje, navrhne dizajn a nájde vydavateľa. Tak tomu bolo aj teraz. Zaujímavú knihu „Sentimientos encontrados“ (Zmiešané pocity), ktorú vytvorila baskická umelkyňa Elena Odriozola, si všimla aj medzinárodná porota a udelila jej najvyššie ocenenie Grand Prix BIB 2021. Kniha je výnimočná obsahom aj formou. Veľkoformátové strany kombinujú jemné komiksové ilustrácie, precízne vytvorené ceruzou zobrazujúce rôzne pocity, s úryvkami z klasických filozofických textov. Strany sú rozstrihnuté na obrazovú a textovú časť, ponúkajú hru na hľadanie a spájanie. Nabáda čitateľa, aby premýšľal o pocitoch ako hnev, smútok, túžba, s ktorými sa stretáva v rôznych životných situáciách, identifikoval ich a tak ich vedel lepšie zvládnuť.

Aké sú vaše obľúbené detské knihy?

Samozrejme každá knihovnička má svoje „srdcovky“. Teraz vo mne stále ešte rezonujú mnohé zo spomínanej kategórie „tichých kníh“. Napríklad japonská kniha „Mabataki“ (Okamihi) hovorí o relatívnosti vnímania času, sled obrazov pred a po, kukučkové hodiny pred a po udretí hodiny, na kvet sadne motýľ a v okamihu je preč, dievča pije čaj a vzápätí sa nad tou istou šálkou skláňa starenka. Život preletí ako okamih...

Alebo taká kniha „The Arrival“ (Príchod) od svetoznámeho austrálskeho umelca Shauna Tana, pri nej mám stále zimomriavky. Ohromujúca humanistická epopeja o histórii ľudstva minulého storočia prerozprávajúca bez slov cez majstrovské kresby, z ktorých každá jedna by mohla stáť ako obraz v galérii. Dojímavé príbehy jednotlivých postáv snažiacich sa nájsť si nový život v cudzom neznámom prostredí. Pri obrazoch parníka blížiaceho sa k horizontu mrakodrapov mnohým z nás napadne, čo asi prežívali naši praprarodičia, keď vystúpili na Ellis Islande. Osudy hrdinov sa v závere stretávajú, aby celému snaženiu dali zmysel a nádej.

Ale rovnako si dokážem vychutnať staré dobré ľudové rozprávky. Je to neuveriteľne bohatý a pestrý svet príbehov, ktoré sa nikdy nezunujú. Môžeme ich deťom rozprávať znova a znova. Vždy tam nájdeme nové momenty, vtipy, repliky, ktoré sme si predtým nevšimli.

6. Prečo spojiť návštevu BIBIANY aj s návštevou knižnice?

Práve cez víkendy je knižnica otvorená pre návštevníkov výstav. Aby sa zastavili a porozmýšľali, veď kde inde ako v našej knižnici si môžu oddýchnuť, zrelaxovať, zalistovať si v nových knihách s rodičmi alebo starými rodičmi a spoločne sa o nich porozprávať.

Po dlhých mesiacoch obmedzení, keď sme museli živý kontakt nahradiť online programami na webe a na sociálnych sieťach, sa konečne rozbiehajú aj naše knižné dielničky. Pokračujeme v cykle tvorivých dielní pre batolátá a najmenešie deti do 3 rokov v sprievode dospelého, pre ktorých už máme pripravené nové zaujímavé programy. Najbližšie sa zahráme na motívy skvelých kníh známej ukrajinskej dvojice Romany Romanyšyn a Andrija Lesiva, ocenených na Bienále ilustrácií aj inde vo svete.

Viac informácií na

www.bibiana.sk

www.facebook.com/...a.bratislava

www.instagram.com/...a_bratislava